

KÜLTÜR COĞRAFYASI

Dr. Mutlu KAYA

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kültür coğrafyası ya da kültürel coğrafya, insanların içinde yaşadıkları fiziki çevreden çok, insan kültürlerinin vurgulandığı bir anlam içerir.
- Kültür coğrafyasının amacını anlamak için ilk kültür sözcüğünün ne olduğunda anlaşılmak gerekir.
- Sosyal bilimciler ve hümanistler , bazıları dar bazıları geniş anlamda bir çok kültür tanımını öne sürmüşlerdir.
- Belirli bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan ve birbirine aktarılan bilgi, tavır ve davranış kalıplarının hepsinin toplamı, çevrenin insan tarafından meydana getirilen kısmı olarak alınırken coğrafyacı Harris kültürü *“bir nüfus ya da toplumun öğrenilmiş düşünce ve davranış özellikleridir”* diye tanımlamıştır.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kültür sözcüğü birçok yerde gerçek anlamında kullanılmaz ve bu yüzden de karmaşıklığa yol açar.
- **Kültürlü İnsan kimdir?**
- Örneğin **kültürlü bir insandan** söz edilirken müzik ve sanatta en yüksek zevklere sahip, iyi okumuş, iyi eğitim görmüş, içinde bulunduğu toplumda “en iyi” davranışların ne olduğunu bilen birisi kastedilir.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Fakat toplumbilimciler arasında kültür deyiminin bir toplumun yalnızca müzik, edebiyat ve sanatını değil, **aynı zamanda onun yaşam tarzının tüm yanlarını giyim kuşamı, günlük yaşama alışkanlıkları, gıda tercihleri, evlerinin mimarisi, çiftlik ve tarlalarının şekilleri, eğitim, yönetim ve yasal sistemlerini de ifade ettiği** kabul edilmektedir.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kültür dinamiklidir; her nesil miras olarak devraldığı kültürü değişime uğratar ve ona yeni öğeler ekler.
- **Kültür coğrafyası** da, böylece, kültür grupları ve toplumun mekânsal işleyişi bakımından mekânsal çeşitliliklerini inceler; **dil, din, ekonomi, yönetim ve diğer kültürel olguların** bir yerden diğerine değişme ya da aynı kalma yollarının tasvir ve analizi üzerinde durur.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kültürün coğrafyacılar için olan çekiciliğini antropologlar, tarihçiler ve sosyologlar da paylaşırlar.
- Coğrafyacıların kültüre olan bakış açıları zaman zaman başka sosyal ve beşeri bilimcilerinkiyle üst üste binebilir.
- Bu durumda bile coğrafyacıları kültürü inceleyen diğer bilim alanlarında çalışanlardan ayıracak bir odak noktası ortaya koymak mümkündür.
- Bu odak noktası da, kültür coğrafyacılarının, kültürün ve toplumların **mekânsal farklılıkları** ve **fonksiyonlarıyla** olan ilgisidir.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Coğrafyacılar gerek **beşeri** gerekse **çevresel** **her tür mekânsal kalıbı gözlemlemek üzere** eğitilirler.
- Bu yüzden de **kültürdeki mekânsal çeşitlilikleri** tasvir etme ve yorumlamada özellikle yeterlidirler.
- Coğrafyacılar kültürlerdeki farklılık ya da benzerliklerin karmaşık güçlerin işleyişi sonucu oluştuğunu kabul ettikleri için de kültürdeki mekânsal kalıpların ortaya çıkardığı soruları açıklığa kavuşturmanın kolay olmadığını bilirler.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kültürü etkileyen güçlerin karmaşıklığı tarım coğrafyasından bir örnekle canlandırılabilir:
- Dünyada buğday dağılışını gösteren bir haritaya bakıldığında, Avustralya'da önemli buğday üretim alanları görülürken, Afrika'da görülmez; A.B.D.'nde geniş buğday kuşakları varken, Brezilya'da yoktur; Çin'de varken, Güneydoğu Asya'da yoktur.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Bu mekânsal kalıbın nedeni nedir?
- Kısmen **iklim, yer şekli ve toprak** gibi çevresel faktörlerdir: Bazı bölgeler buğday tarımı için fazla kurak, diğer bazıları da çok eğimli ya da verimsiz kalmaktadır.
- Gerçekten de, buğday tarımı ile orta kuşak iklim koşulları, düz arazi ve iyi toprak arasında güçlü bir bağıntı olduğu zaten bilinmektedir.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Günümüzde ise bu tür fizikî faktörlere fazla önem verilmez.
- Artık insanlar **sulama, ısıtma ya da seralar** yoluyla ya da yeni, dayanıklı buğday türleri geliştirerek iklimin etkilerini ortadan kaldırabilmekte ya da değiştirebilmektedirler.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Beşeri coğrafyacı, buğdayın varlığını sürdürebilmesinin fizikî çevre kadar kültürel çevreyle de ilgili olduğunu bilir.
- Tarımsal kalıplar yalnızca arazi ve iklim özellikleriyle açıklanamaz.
- Buğdayın dağılışını, aralarında **zevkler, arzular ve geleneklerin** de yer aldığı çeşitli faktörler tayin eder.
- **Gıda tercihleri ve tabular**, çoğu kez **dinsel inançlarla** da desteklenerek, yetiştirilecek bitkinin seçimi üzerinde şiddetle etkili olurlar.

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Bazı kültür grupları, örneğin **Polonyalılar**, çavdar unundan yapılan kara ekmeği tercih ederler; başka bazıları, örneğin **Amerikan** yerlileri (Kızılderililer), mısırdan yapılan ekmeğe yerler.
- Açıkça görüleceği gibi bu tür kültür ortamlarında buğday pek o kadar parlak bir yer bulmaz. Fakat, buğday ekmeğinin tercih edildiği yerlerdeyse insanlar uygun olmayan fizikî koşulları yenmek için bütün güçleriyle çalışırlar.
- Hatta, yeni buğday türleri geliştirerek çevrenin buğday dağılışı üzerindeki etkisini iyice azaltmışlardır.
- İşin içine ekonomi de girdiğinde, buğday tarımı gümrük tarifeleriyle arttırılabilir ya da azaltılabilir;

KÜLTÜR COĞRAFYASI

- Kendilerinden daha yeterli durumdaki Amerikan ve Kanadalı üreticilerle rekabet edebilmek için Almanya ve öteki Avrupa Topluluğu üyesi ülkelerin buğday çiftçilerini korumak üzere koydukları gümrük duvarları gibi.
- Ayrıca, buğday tarımı mandıracılık ya da hayvan besiciliğine göre de **daha az kârlı** bir iştir.
- Bu nedenle de buğday bazen, örneğin Kuzey Amerika'nın Ortabatı'sında olduğu gibi, en uygun bölgelerde bile yetiştirilmez.

Kaynakça

- Tümertekin, E., & zg, N. (1997). *BeŖeri coğrafya: İnsan. Kültür. Mekan*. Çantay Kitabevi.
- DavranıŖ Bilimleri Ders Notları (2018). Ankara Üniversitesi Açık Ders Sistemi.